

Vergaderjaar 2018–2019

34 931

Bijeenkomsten van de Parlementaire Controlegroep (JPSG) Europol

B/ Nr. 1

VERSLAG VAN EEN INTERPARLEMENTAIRE CONFERENTIE

Vastgesteld 9 oktober 2018

Op 24 en 25 september 2018 vond in Brussel, België, de derde bijeenkomst plaats van de parlementaire controlegroep Europol (verder: JPSG). De JPSG houdt op basis van artikel 51 van de Europolverordening¹ politiek toezicht op de activiteiten van Europol. De JPSG bestaat uit leden van de nationale parlementen – maximaal 4 leden, gelijkelijk te verdelen over beide Kamers der Staten-Generaal – en van het Europees Parlement – LIBE-comité – en komt in beginsel twee maal per jaar bijeen.

Vanuit de Eerste Kamer namen de leden Oomen-Ruijten (CDA) en Wezel (SP) deel aan de conferentie. Vanuit de Tweede Kamer de leden Van Toorenburg (CDA) en Den Boer (D66).

De delegatie brengt als volgt verslag uit.

Sessie 1: Vaststellen van de agenda en openingswoord voorzitters van de conferentie

De vergadering werd geopend door de voorzitters van deze conferentie, de heer Moraes, voorzitter van de commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (LIBE) van het Europees Parlement, en mevrouw Lueger, voorzitter van de commissie binnenlandse Zaken van de Oostenrijkse Nationale Raad (Nationalrat). Laatstgenoemde voorzitter benadrukte in haar openingswoord het toenemende belang van Europol in de bestrijding van de steeds verdere globalisering van misdaad door nationale opsporingsautoriteiten bij de uitvoering van hun taak te ondersteunen.

¹ Verordening (EU) 2016/794 van het Europees Parlement en de Raad van 11 mei 2016 betreffende het Agentschap van de Europese Unie voor samenwerking op het gebied van rechtshandhaving (Europol).

Sessie 2: Presentatie prioriteiten JPSG door de Presidentiële Trojka 2018–2019

De Presidentiële Trojka presenteerde in deze sessie de prioriteiten van de JPSG voor het uitvoeren van diens toezichthoudende taak op de activiteiten van Europol. De heer Tsvetanov, voorzitter van de commissie interne veiligheid en openbare orde van het Bulgaarse parlement, blikte in zijn presentatie terug op het afgelopen Bulgaarse voorzitterschap. Hij benadrukte dat het werk van de JPSG hoge prioriteit verdiend. De heer Weidinger, lid van de Oostenrijkse Nationale Raad, bracht onder de aandacht dat Europa voor grote uitdagingen staat op het terrein van veiligheid. Hiertoe refereerde hij aan het EU-motto «een Europa dat beschermt». Invulling van dit motto dient, aldus de spreker, te worden gegeven door middel van verdere bestrijding van illegale migratie, bescherming van buitengrenzen en het faciliteren van terugkeer naar het land van herkomst. Ook heeft goed nabuurschap prioriteit, met name wat betreft de Westelijke Balkan. Door toetredingsperspectief te bieden en te investeren in de samenwerking kan illegale migratie via die route worden teruggedrongen, aldus de spreker. Tot slot besteedde de spreker aandacht aan de conceptbegroting voor Europol voor het jaar 2019. Naar zijn mening wordt bij de toekenning van middelen onvoldoende rekening gehouden met de belangrijke werkzaamheden van Europol. Laatste spreker is mevrouw Florea, lid van de Roemeense Kamer van Afgevaardigden (Camera Deputaţilor). Mevrouw Florea benadrukte de totstandkoming van het reglement van orde van de JPSG tijdens de vorige conferentie in Sofia, Bulgarije. Spreker benadrukt dat thans begonnen dient te worden met de controlewerkzaamheden waarna op een later moment kan worden geëvalueerd of wijziging, respectievelijk aanvulling van het reglement van orde noodzakelijk is.

Sessie 3: Bespreking ontwerpmeerjarenprogramma Europol 2019–2021

In de derde sessie gaf mevrouw De Bolle, die sinds ca. vijf maanden de directeur is van Europol, een mondelinge toelichting op het ontwerpmeerjarenprogramma van Europol voor de jaren 2019 tot en met 2021. Verwacht wordt dat het meerjarenprogramma in november 2018 zal worden vastgesteld. Een eerdere discussie in de JPSG over het ontwerpmeerjarenprogramma 2019–2021 had reeds plaats tijdens de vorige JPSG-bijeenkomst in Sofia, Bulgarije.²

In haar toelichting zette mevrouw De Bolle allereerst uiteen dat Europol een centrale rol inneemt in de analyse en uitwisseling van informatie met betrekking tot criminele activiteiten. Spreker benadrukte op dit punt de hub-functie die Europol inneemt voor nationale opsporingsautoriteiten. Om dit verder te ontwikkelen wenst Europol de samenwerking met deze opsporingsautoriteiten, alsmede met de overige EU-agentschappen, verder te verstevigen. Ook zal Europol aandacht besteden aan de verdere ontwikkeling van interoperabiliteit. Een gedegen raamwerk waarbinnen systemen van nationale opsporingsautoriteiten met elkaar kunnen communiceren is immers van groot belang voor de uitvoering van de werkzaamheden van Europol. Ten tweede ging de spreker in op de operationele ondersteuning die Europol kan bieden aan nationale opsporingsautoriteiten. Focus wordt in het meerjarenprogramma gelegd op het bestrijden van georganiseerde misdaad, cybercriminaliteit en contraterrorisme, alsmede de verdere ontwikkeling van een portfolio van horizontale operationele mogelijkheden. Spreker bracht vervolgens de staande uitnodiging onder de aandacht voor de delegaties om het

² zie voor verslag: Kamerstuk, 34 931, A.

hoofdkantoor van Europol te bezoeken in Den Haag. Tot slot gaf spreker aan dat het huidige voorstel in het Meerjarig Financieel Kader (MFK) voor de bekostiging van de werkzaamheden van Europol tekortschiet om de behoefte van nationale opsporingsautoriteiten aan ondersteuning door Europol te kunnen dekken. De zorg om een adequaat budget voor Europol is een punt dat als een rode draad door de presentaties heenloopt.

Tijdens de discussie die volgde op de presentatie van mevrouw De Bolle werd door verschillende delegaties en leden van het Europees Parlement aandacht gevraagd voor de te sluiten overeenkomsten met derde landen voor informatie-uitwisseling, met name voor wat betreft gegevensbescherming. Ook werd gevraagd naar de gevolgen van de Brexit voor de toekomstige samenwerking tussen Europol en het Verenigd Koninkrijk en werd hernieuwd aandacht gevraagd voor de situatie ten aanzien van de Westelijke Balkan.

Mevrouw Den Boer (D66, Tweede Kamer) concludeerde dat het ontwerp-meerjarenprogramma de ambitie uitsprekt om meer operationele ondersteuning te bieden aan nationale opsporingsautoriteiten. Hoe zal dit zijn beslag krijgen en wat kunnen nationale opsporingsautoriteiten op dit punt concreet verwachten? Ook op het punt van de uitbouw van Europol naar multidisciplinaire samenwerking en private samenwerking werd gevraagd welke weg ter zake zal worden bewandeld en wat het beoogde effect is. In het kader van rechtsstatelijkheid werd gevraagd in hoeverre het sluiten van overeenkomsten met derde landen opportuun is (zogenoemde «*third party agreements*»), met name met die landen die een matige reputatie hebben op het terrein van mensenrechten. Spreker vroeg voorts aandacht voor de waarborging van privacy, met name ten aanzien van de ambitie van Europol op het terrein van *intelligence*-vergaring en *travel intelligence capability*. Tot slot benadrukte spreker dat het deel van de middelen van Europol dat wordt besteed aan contra-terrorisme vrijwel even omvangrijk is als de middelen voor de aanpak van georganiseerde misdaad. Spreker vroeg hoe dit in verhouding staat tot de hoeveelheid werk dat door de nationale opsporingsautoriteiten wordt verricht aan contra-terrorisme versus georganiseerde misdaad.

Mevrouw Wezel (SP, Eerste Kamer) verzocht een nadere duiding van onderdeel 2 van het meerjarenprogramma, waarin is gesteld dat Europol operationele support en expertise zal leveren in opsporingsonderzoeken. Welke support en expertise is in dit kader bedoeld, naast het verstrekken van informatie? Welke opsporingsbevoegdheden hebben medewerkers van Europol wanneer deze deelnemen aan nationale opsporingsonderzoeken? Met welk mandaat? Tot slot vroeg spreker op welke wijze de JPSG toezicht kan houden op deze activiteiten. Kan Europol over deze werkzaamheden rapporteren waarin wordt verduidelijkt welke rol in welk onderzoek is vervuld?

Ter beantwoording van de gestelde vragen gaf mevrouw De Bolle een uiteenzetting van huidige speerpunten binnen het beleid van Europol. Allereerst ging zij in op de aanpak van mensensmokkel en illegale migratie. Hierbij werd als vocaal punt gemarkeerd de beslaglegging op crimineel vergaarde winsten. Binnenlandse informatie van veiligheidsdiensten die met Europol wordt gedeeld is van vitaal belang om netwerken en criminele organisaties te kunnen identificeren en oprollen. Ook de samenwerking met derde landen is hierbij van belang. Zo levert bijvoorbeeld de versterkte samenwerking met Turkije belangrijke informatie op in het kader van de aanpak van drugs- en mensensmokkel.

Europol zet voorts sterk in op het verder ontwikkelen van de samenwerking met andere EU-agentschappen, zoals Frontex en Eurojust. Zo stelt Europol thans een gemeenschappelijke strategie op met Frontex.

Voor mevrouw De Bolle heeft het uitvoeren van financiële onderzoeken en de samenwerking met de financial intelligence units (FIU) prioriteit. De bevoegdheid om informatie uit te kunnen wisselen met deze FIU's is een stap in de goede richting van de aanpak van financiële misdaad, aldus spreker.

Spreker gaf vervolgens een uiteenzetting van de budgettaire perikelen. In het huidige voorstel, zoals verwoord in het MFK, die feitelijk leidt tot een reductie van het budget, is geen rekening gehouden met nieuwe initiatieven. Dit levert onder meer problemen op bij het financieren van controles van vreemdelingen in zogenoemde «hotspots» op terroristische of criminele antecedenten, alsook bij de verdere ontwikkeling van ICT-faciliteiten voor de bestrijding van cybercrime en op het vlak van decryptie.

Tot slot gaf mevrouw De Bolle een inkijk in het geïntegreerd databeheer door Europol welke stoelt op vier pijlers: crosscheck van gegevens, strategisch onderzoek, operationeel onderzoek en faciliteren van nationale opsporingsautoriteiten. Het databeheer is het onderwerp van toezicht door de European Data Protection Supervisor (EDPS). Voor dataprotectie gelden zeer strikte richtsnoeren waarbij het eigenaarschap van verstrekte informatie in handen blijft van de lidstaat die de informatie met Europol heeft gedeeld.

Sessie 4: Gedachtewisseling met de Raad van Bestuur van Europol

De heer Pärkna, voorzitter van de Raad van Bestuur van Europol, deed ter vergadering verslag van de werkzaamheden van de Raad van Bestuur in de afgelopen periode. Medio mei 2018 heeft de Raad van Bestuur vergaderd over een breed pallet aan onderwerpen, bijvoorbeeld de strategische bedrijfseffecten en interne en externe aangelegenheden van Europol. Aandacht is gevraagd voor de verbetering van arbeidsomstandigheden van medewerkers van Europol en het tegengaan van seksuele intimidatie. Voorts heeft de Raad het jaarlijkse activiteitenverslag over 2017 goedgekeurd. Dit betreft een nieuw controle-instrument op basis van artikel 7 van de Europolverordening. Dit verslag zal met de lidstaten en met de JPSG worden gedeeld en kan leiden tot verbetering in de informatie-uitwisseling. Ook geeft spreker aan dat de Raad van Bestuur de overeenkomst met Israël, die in 2017 is gesloten, heeft geaccordeerd. Benadrukt wordt dat met die overeenkomst niet is voorzien in uitwisseling van informatie. Tot slot benadrukt spreker het belang van voldoende financiële middelen voor de uitvoering van de taken van Europol.

De heer Tsvetanov, voorzitter van de commissie interne veiligheid en openbare orde van het Bulgaarse parlement, was namens de JPSG als waarnemer uitgenodigd voor de vergadering van de Raad van Bestuur. Hij gaf ter vergadering een korte terugkoppeling. De heer Tsvetanov benadrukte het belang van een goed evenwicht tussen vertrouwelijkheid en het delen van informatie met de JPSG. De JPSG heeft voldoende informatie nodig om diens politiek toezicht op de activiteiten van Europol naar behoren te kunnen uitoefenen. Spreker stelt vast dat de waarnemer namens de JPSG slechts tot een gedeelte van de vergadering van de Raad van Bestuur werd toegelaten en riep op dit uit te breiden onder verwijzing naar het reglement van orde van de JPSG. Tot slot vroeg spreker om

officiële documenten van Europol in het vervolg ten minste in het Frans en Engels beschikbaar te stellen.

Sessie 5: Bescherming fundamentele rechten en vrijheden van natuurlijke personen, in het bijzonder de bescherming van persoonsgegevens in relatie tot de activiteiten van Europol

Het voorzitterschap is deze tweede vergaderdag in handen van de heer Diaz de Mera, vicevoorzitter van de delegatie van het Europees Parlement in de JPSG, en de heer Buchmann, voorzitter van het EU-comité van de Oostenrijkse Nationale Raad.

Bij de dagopening besloot de JPSG in te stemmen dhr. Tsvetanov voor het komende half jaar opnieuw aan te wijzen als waarnemer namens de JPSG bij vergaderingen van de Raad van Bestuur.

Met betrekking tot sessie 5 werd een inleiding gegeven door de heer Wiewiórowski, plaatsvervangend Europees Toezichthouder voor Gegevensbescherming (EDPS). De EDPS is sinds 2017 belast met het toezicht op de verwerking van persoonsgegevens door Europol. Tot op heden is er geen aanleiding geweest voor een officieel onderzoek. Wel zijn twee inspecties uitgevoerd. De eerste inspectie, die sinds de vorige bijeenkomst van de JPSG is afgerond, had betrekking op de interne procedures binnen Europol. De aanbevelingen uit die inspectie worden momenteel door Europol beoordeeld. De tweede inspectie is thans nog gaande en heeft betrekking op informatiesystemen. Eind 2018 staat een derde inspectie gepland op het terrein van financieringsprogramma's voor contraterroreisme. Spreker benadrukt voor wat betreft de inspecties de uitstekende samenwerkingsrelatie met Europol op zowel juridisch als uitvoerend niveau.

De heer Wiewiórowski deelt de mening van de JPSG dat goede gegevensbescherming als uitgangspunt dient bij het aangaan van overeenkomsten met derde landen. Mevrouw Bolle benadrukte eerder dat in degelijke situaties Europol en lidstaten doorgaans ontvanger zijn van gegevens en geen zenders. De startsituatie van de verschillende landen waarmee thans een dergelijke overeenkomst wordt voorbereid is zeer verschillend. Op een ander punt stelt spreker dat het delen van gegevens met Frontex goed is voor de operationele behoefte, maar dat het aan een afdoende rechtsgrondslag ontbreekt. Hij constateert dat het huidige stelsel nog niet alomvattend is en dat het wenselijk is verder te werken aan het creëren van een voldoende rechtsgrondslag ter zake.

Sessie 6: Bijdrage van Europol aan de bestrijding van financiële criminaliteit, terugvordering vermogensbestanddelen en witwassen

De heer Rijssenbeek, nationaal coördinerend officier van justitie op het terrein van financiering van terrorisme, presenteerde aan de JPSG een Nederlands initiatief voor publiek-privatrechtelijke samenwerking (PPP) in de aanpak van financiering van terrorisme door middel van de daartoe ingestelde Dutch Terrorist Financing Taskforce. Aan deze taskforce nemen naast het Openbaar Ministerie onder meer vier grote Nederlandse banken, de Nederlandse financial intelligence unit, de nationale politie en verzekeringsmaatschappijen deel. Doel van de taskforce is het vroegtijdig herkennen en signaleren van trends inzake financiering van terrorisme. Binnen de taskforce wordt in de uitvoering aangelopen tegen de grenzen van de wet. Verschillende instituties kunnen persoonsgegevens voor verschillende doeleinden verwerken en uitwisselen. Er zijn echter grenzen aan het delen van informatie waar de taskforce tegenaan loopt. Bilateraal

is het bijvoorbeeld toegestaan om persoonsgegevens met een private partij te delen, maar multilateraal – bijvoorbeeld in het geval van het taskforce – is het delen van dergelijke gegevens niet zonder meer toegestaan. Spreker benadrukt de noodzaak tot het kunnen delen van informatie via een op risico's gebaseerde aanpak teneinde innovatieve manieren om terrorisme te financieren tijdig te kunnen blijven bestrijden.

Mevrouw De Bolle, directeur van Europol, benadrukt dat het ontnemen van financiële winsten, het niet-lonend maken van misdaad steeds centraal moet staan bij onderzoek en opsporing. Ze informeert de JPSG dat Europol ook het netwerk van FIU's beheert en dat Europa een leidende positie heeft in het bestrijden van financiële misdaad, zo ook op het terrein van financiering van terrorisme. Spreker wijst op de toename in het gebruik van cryptomunten. Gegevens worden gecentraliseerd verwerkt binnen Europol, maar het is lastig hierin trends te identificeren en aan te pakken, gezien de omvang van meldingen van verdachte transacties. Transacties die verband houden met financiering van terrorisme zijn doorgaans klein en daardoor moeilijk op het radar te krijgen. Ook is er, aldus spreker, een groot verschil tussen nationale specialisten op het terrein van onderzoek naar misdaadfinanciering. Het kan een goed idee zijn om te komen tot een uitwisselingsplatform voor «best practises». Er is een continue opleidingsbehoefte vanuit lidstaten ter zake die Europol bereid is te faciliteren, indien daartoe de noodzakelijke middelen ter beschikking worden gesteld.

Sessie 7: Toespraak van de heer King, Eurocommissaris voor de Veiligheidsunie

De laatste inhoudelijke sessie van de JPSG-conferentie betrof een toespraak van de heer King, Eurocommissaris voor de Veiligheidsunie. In zijn bijdrage refereerde de heer King aan de State of the Union-speech van de voorzitter van de Europese Commissie, de heer Juncker. In die speech heeft de heer Juncker de plannen uiteengezet voor de verdere ontwikkeling op de korte termijn van de veiligheidsunie. Zo maakt de Commissie zich onder meer hard voor de bestrijding van terroristische content online. Op dit terrein wordt EU-wetgeving voorbereid die verplichtingen in het leven roept voor zowel lidstaten als voor serviceproviders om terroristische content te bestrijden.

Ook verwees de heer King naar het pakket aan maatregelen ter bescherming van eerlijke en openbare verkiezingen. Het streven is dat pakket af te ronden voor de komende verkiezingen van het Europees Parlement. Eveneens worden stappen gezet en maatregelen voorgesteld ten aanzien van e-evidence, de financiering van terrorisme en de samenwerking met derde landen ter zake, bijvoorbeeld met de Verenigde Staten van Amerika.

De heer King kent Europol een grote rol toe binnen de veiligheidsunie. Zo dient van Europol een afschrikwekkend effect uit te gaan en wordt de pak- en vervolgingskans door de aanwezigheid van Europol aanzienlijk vergroot.

De heer Diaz de Mera, vicevoorzitter van de delegatie van het Europees Parlement in de JPSG, en de heer Buchmann, voorzitter van het EU-comité van de Oostenrijkse Nationale Raad sloten vervolgens de conferentie onder dankzegging aan de sprekers en deelnemers. Procedureel werd medegedeeld dat de Deense delegatie, waarmee gesprekken

gaande zijn over hun status binnen de JPSG, voor de komende conferentie voorstellen zal doen tot aanpassing van het reglement van orde.

Namens de delegatie van de Eerste Kamer,
Oomen
Wezel

Namens de delegatie van de Tweede Kamer,
Van Toorenburg
Den Boer

De griffier van de delegatie van de Eerste Kamer,
Van Rooij

De griffier van de delegatie van de Tweede Kamer,
Rook